

**TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
HUZURIDAGI ILMIY DARAJALAR BERUVCHI
DSc.03/30.12.2020.I.16.02 RAQAMLI ILMIY KENGASH**

TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI

Qo'lyozma huquqida
UDK: 338.24:37c (c52)

BOLTAYEV NURALI SHIRAMATOVICH

**AGRAR TA'LIM TIZIMIDA KADRLAR TAYYORLASHNING
BOSHQARUV MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH**

08.00.13 – “Menejment”

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini
olish uchun tayyorlangan
DISSERTATSIYA

Ilmiy rahbar: iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Nosir Maxmudovich

Toshkent shahri – 2023 yil

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I BOB AGRAR TA'LIM TIZIMIDA KADRLAR TAYYORLASHNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	13
§ 1.1. Oliy ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashni boshqarishning ilmiy-nazariy asoslari.....	13
§ 1.2. O'zbekistonda agrar ta'lim tizimida kadrlarni tayyorlash jarayonini samarali boshqarishning rivojlanish tendensiyalari.....	27
§ 1.3. Rivojlangan davlatlarda agrar ta'lim muassasalarini boshqarish bo'yicha ilg'or tajribalar va ulardan O'zbekistonda foydalanish yo'llari.....	38
I bob bo'yicha xulosa.....	59
II BOB AGRAR TA'LIM TIZIMIDA KADRLAR TAYYORLASHDA BOSHQARUV FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAHLIL QILISH.....	60
§ 2.1. Agrar ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashning hozirgi holati va uning tahlili	60
§ 2.2. Agrar ta'lim tizimida zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish yo'llari.....	74
§ 2.3. Agrar ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashda boshqaruv samaradorligini baholash	88
II bob bo'yicha xulosa.....	102
III BOB AGRAR TA'LIM TIZIMIDA KADRLAR TAYYORLASHNING BOSHQARUV MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	104
§ 3.1. Agrar ta'lim tizimida bozor mexanizmlari asosida kadrlar tayyorlashning asosiy yo'nalishlari.....	104
§ 3.2. Agrar ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashning boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish.....	117
§ 3.3. Istiqbolda agrar ta'lim muassasalarining boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari.....	131
III bob bo'yicha xulosa.....	140
XULOSA.....	142
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	146
ILOVALAR.....	159

KIRISH (falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi annotatsiyasi)

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati. Jahonning rivojlangan mamlakatlarida ta'lim tizimi bo'yicha innovatsion texnologiyalarning joriy etishning jadallashuvi sharoitida sohalar bo'yicha malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojni qondirishda ta'lim integratsiyasi, innovatsiyasi hamda amaliyotlarni ishlab chiqarish bilan bog'lashga alohida e'tibor qaratilmoqda. "Ta'lim darajasi bo'yicha dunyo reytingida Avstraliya - 0,939, Daniya - 0,923, Yangi Zelandiya - 0,917, Norvegiya - 0,916, Germaniya - 0,914, Irlandiya - 0,910, Islandiya - 0,906, AQSh - 0,900, Niderlandiya - 0,897, Buyuk Britaniya - 0,896 indeks bilan yuqori o'rinni egallab kelmoqda"¹. Ammo, turli obyektiv va subyektiv omillar ta'sirida, global Covid-19 pandemiyasining dunyo bo'yicha keng tarqalishi ta'lim tizimida bir qator munozarali vaziyatlar, ya'ni oliy va o'rta maxsus ta'lim, maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishdagi muammoli holatlarni yuzaga keltirdi. Shu bois, zamonaviy ta'lim tizimiga ega rivojlangan mamlakatlarda differensiyalashgan ta'lim tizimining joriy etilishi soha mutaxassisleri tayyorlashda mazkur usuldan foydalanish, tizimni rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, mavjud muammolarni bartaraf etish, zamonaviy boshqaruv tizimini joriy etishga keng e'tibor qaratilmoqda.

Globalashuv sharoitida aholi sonining ko'payishi natijasida dunyo mamlakatlari bo'yicha savodxonlik darajasini oshirib borishga qaratilgan ko'plab ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilmoqda. Dunyo mamlakatlari ta'lim tizimida islohotlarni amalga oshirishda salohiyatli kadrlarni tayyorlash, yangi kasblarga yo'naltirish, ishlab chiqarishni ta'lim bilan uzviyligini ta'minlash, tizimni moliyalashtirishni mustaqil amalga oshirish, oliy ta'lim tizimini boshqarishda kadrlar tayyorlashning ilmiy-uslubiy asoslarini takomillashtirish, agrar ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashda boshqaruv faoliyati samaradorligini oshirish, kadrlar tayyorlashda zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish bu boradagi ilmiy tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi.

¹ <https://www.statista.com/markets/411/topic/962/education-science/#statistic1>

O‘zbekistonda so‘nggi yillar ichida ta‘lim sohasida izchil amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida agrar soha uchun mutaxassis kadrlar tayyorlash ishlariga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Xususan, hududlarda oliy va professional ta‘lim muassasalari soni oshib bormoqda. Bu albatta, respublika bo‘yicha faoliyat olib borayotgan oliy ta‘lim muassasalari oldiga mehnat bozori talablariga javob bera oladigan malakali kadrlar tayyorlash vazifasini qo‘yadi. “Mamlakatimiz bo‘yicha 2023-yilda oliy ta‘lim muassasalarida jami 1 mln.dan ortiq talabalar tahsil olayotgan bo‘lsa, shundan, agrar ta‘lim tizimida esa 30 mingdan ortiq mutaxassislar tayyorlanmoqda”². Shuningdek, agrar ta‘lim tizimiga innovatsion texnologiyalarni joriy etish, sohaga zamonaviy boshqaruv usullarini tatbiq etish, ilm-fan, ta‘lim va ishlab chiqarish integratsiyasini amalga oshirish, kadrlar salohiyatini yuksaltirish, o‘zgaruvchan mehnat bozorini malakali kadrlar bilan ta‘minlash, ilmiy tadqiqot ishlarining samaradorligini oshirish hamda shu orqali agrar ta‘lim tizimini rivojlantirish va bozor mexanizmlarini joriy etishni talab qiladi. Shu bois, bugungi kunda mamlakatimizda ta‘lim tizimida yangi zamonaviy ta‘lim yo‘nalishlarini tashkil etish, sohani yangi rivojlanish bosqichiga olib chiquvchi omil sifatida e‘tirof etish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ularni samarali boshqarish yo‘nalishida ilmiy-tadqiqot ishlarini amalga oshirish bugungi kundagi dolzarb masalalardan hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son «2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida», 2019-yil 6-sentabrdagi PF-5812-son «Professional ta‘lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida», 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son «O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida», 2019-yil 23-oktabrdagi PF-5853-son «O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida»gi farmonlari, 2023-yil 7-iyuldagi PQ-216-son «Agrar sohada ilm-fan, ta‘lim va ishlab chiqarishni integratsiya qilish orqali sifat va samaradorlikni

² <https://opendata.edu.uz/vazirlik/15.php>